

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

СУЧАСНА РУМУНСЬКА МОВА

Навчально-методичні рекомендації до курсу

Укладачі: Вринчану Ф.Д., Тодощук В.Г.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 811.135.1(072)
С 916

С 916

Укладачі: Вринчану Ф.Д., Тодошук В.Г.

Сучасна румунська мова : навчально-методичні рекомендації до курсу. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т, ім. Ю. Федьковича. 2022.32 с.

Навчально-методичні рекомендації до курсу «Сучасна румунська мова» призначені для самопідготовки і використання на заняттях або для перевірки здобутих і вироблених студентами знань та умінь. Робота зі запропонованим матеріалом сприятиме закріпленню, удосконаленню й систематизації знань про основні питання граматики румунської мови – морфології та синтаксису.

УДК 811.135.1(072)

©Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

Preliminarii

Gramatica reprezintă, pe de o parte, un compartiment al organizării generale a unei limbi, cuprinzând nivelul morfologic și nivelul sintactic, iar pe de altă parte constituie o disciplină lingvistică, al cărei obiectiv este studierea acestor două niveluri. Formarea competențelor gramaticale reprezintă o etapă fundamentală a procesului de constituire a competențelor filologice în mediul educațional universitar, de aceea în programele de studii un număr semnificativ de ore sunt alocate studierii trăsăturilor definitorii ale morfo-sintaxei limbii române contemporane.

Cursul universitar de gramatică are următoarele obiective:

- formarea unei concepții științifice asupra limbii ca mijloc de comunicare;
- formarea unor capacități performante în ceea ce privește teoria și practica analizei gramaticale (morfologice și sintactice), ca element esențial în formarea gândirii logice, în constituirea și consolidarea abilității de argumentare;
- cunoașterea și utilizarea corespunzătoare a terminologiei specifice analizei morfo-sintactice;
- formarea deprinderii de argumentare a interpretărilor în practica analizei gramaticale;
- însușirea și aplicarea algoritmului care ar trebui să stea la baza unei analize gramaticale corecte;
- actualizarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice și practice de morfo-sintaxă a limbii române;
- manifestarea unor atitudini pozitive și responsabile față de domeniul științific, în general, și față de cel filologic, în special;
- valorificarea creativă a potențialului propriu în activitățile practice specifice domeniului disciplinei *Limba română contemporană*.

Gramatica oglindește modul de exprimare (orală și/sau scrisă) al oamenilor, de aceea formarea competențelor comunicative presupune o bună cunoaștere a ansamblului de reguli ce asigură specificul structurii morfo-sintactice a limbii. Păstrarea bogăției și a frumuseții limbii presupune o bună cunoaștere a aspectelor normative. În acest context, este evident că unul dintre obiectivele fundamentale ale cursului de *Limbă română contemporană* este nu numai însușirea unor cunoștințe teoretice temeinice, ci și formarea unor capacități performante în ceea ce privește analiza morfo-sintactică a unor enunțuri aparținând diverselor stiluri funcționale.

Lucrarea este destinată studenților și conține o serie de indicații științifico-metodice necesare sistematizării cunoștințelor teoretice referitoare la modificarea formei părților de vorbire (nivelul morfologic), la îmbinarea părților de propoziție în propoziții și a propozițiilor în unități sintactice superioare (nivelul sintactic). Baza științifică a lucrării o constituie gramatica românească tradițională, de tip clasic, de aceea și terminologia folosită corespunde celei prezente în programa școlară și în manualele cu care sunt familiarizați studenții încă din perioada preuniversitară.

NIVELUL MORFOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE

1. CE ESTE MORFOLOGIA?

Una dintre părțile principale ale gramaticii este morfologia care studiază clasele de cuvinte, forma și modificările lor formale în cadrul secvenței lexicale care exprimă un mesaj.

Cuvântul *morfologie* vine din francezul *morphologie*, care, la rândul său, este alcătuit, pe terenul limbii franceze, din cuvintele grecești *morphé* „formă” și *logos* „studiu”, deci studiul formei cuvintelor.

Morfologia este partea gramaticii (a structurii gramaticale) a unei limbi care cuprinde reguli privitoare la forma cuvintelor și la modificările acestora în vorbire și în scriere.

În accepțiunea lingvistică, morfologia se ocupă cu studiul părților de vorbire. Acestea sunt categorii (clase) de cuvinte, delimitate (grupate) după caracteristicile lor lexicale (sensul lexical fundamental și sensurile lexicale derivate sau secundare) și după cele gramaticale (morfologice și sintactice). Astfel, toate cuvintele, care denumesc obiecte și au același comportament gramatical, intră în clasa substantivelor, cele care exprimă caracteristici ale obiectelor intră în clasa adjectivelor, cele care înlocuiesc nume de obiecte intră în aceea a pronumelor etc.

Morfologia stabilește întregul complex de forme gramaticale proprii diferitelor tipuri de cuvinte, elaborează reguli de modificare a cuvintelor, diferențiază cuvintele după tipul de declinare și conjugare.

Morfologia studiază particularitățile semantice și gramaticale ale cuvintelor ce fac parte din diferite categorii; ea elaborează criteriile și regulile clasificării cuvintelor în părți de vorbire, fixează structura acestora, evidențiază specificul lexico-gramatical al unităților fiecărei părți de vorbire, stabilește legitățile de interacțiune dintre părțile de vorbire.

Morfologia clasifică cuvintele în părți de vorbire, analizează flexiunea, structura, criteriile formale de cunoaștere a specificului fiecărei părți de vorbire. Cealaltă parte a gramaticii, sintaxa, studiază tipurile de relații dintre cuvinte și sensul lor, indicând valoarea, specificul fiecărui tip de relație dintre cuvinte.

Morfologia și *sintaxa* alcătuiesc gramatica propriu-zisă, domeniul normele unei limbi, al modificării și îmbinării cuvintelor în contexte, în propoziții și fraze. Evident, este o strânsă legătură între aceste două părți ale gramaticii, în sensul că modificările formale studiate de morfologie sunt impuse de construcțiile sintactice, specifice limbii, cerute de uzul curent al comunicării; sintaxa, în seria tipurilor de relație, recurge la elementele de morfologie pentru construirea unui mesaj, de la părți de propoziție la propoziții și fraze.

Morfologia este legată de *lexic*, de *fonetică*, de *formarea cuvintelor*, fiind vorba de clase de cuvinte, îmbogățite prin derivare.

Morfologia vine adesea și în sprijinul *stilisticii*, prin variantele pe care le oferă vorbitorului, pentru ca el să poată mai bine nuanța mesajul, pentru a introduce unele diferențieri de grai în limbajul eroilor. Fonetica și formarea cuvintelor marchează aspecte morfologice, alternante fonetice, schimbarea categoriei gramaticale, utile sugerării unui mediu sau unui moment istoric.

Există apoi relații între gramatică și scriere, fapt cu deosebire important pentru unitatea limbii, pentru cultivarea ei. Gramatica influențează regulile scrierii, ortografia și punctuația. Actualele norme ortografice se bazează pe două principii gramaticale: unul morfologic și unul sintactic. În ce privește punctuația, ea este considerată, pe drept cuvânt, auxiliarul grafic al sintaxei.

2. PĂRȚILE DE VORBIRE.

CRITERII DE CLASIFICARE

În limba română sunt zece părți de vorbire: *substantivul*, *articolul*, *adjectivul*, *numeralul*, *pronumele*, *verbul*, *adverbul*, *prepoziția*, *conjuncția* și *interjecția*.

În cadrul acestora, se pot face clasificări în funcție de mai multe criterii.

a) Cel mai frecvent (cel mai cunoscut) este acela al schimbării sau neschimbării formei părților de vorbire în timpul utilizării lor. După acest criteriu, ele se clasifică în *flexibile* și *neflexibile*.

Părțile de vorbire flexibile își schimbă forma în timp ce sunt utilizate în propoziții și fraze (el: *Prietenii lui au plecat*; *coleg*: *Acesta este colegul meu*; *acesta*: *Părinții acestuia sunt ingineri*). Ele sunt: substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul și verbul.

Părțile de vorbire neflexibile nu-și modifică forma în timpul utilizării lor (acolo: *Ceva se vede acolo*; cu: *Vorbește cu ea*; dacă: *Nu știe dacă vine*). Acestea sunt: adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția.

b) Din punct de vedere lexical avem:

- *părți de vorbire cu sens lexical*, de sine stătător, care denumesc ceva din realitatea înconjurătoare, și anume: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul și interjecția;

- *părți de vorbire fără sens lexical*, nu denumesc ceva din realitate, dar stabilesc raporturi între cuvinte sau între propoziții, cum sunt: articolul, prepoziția și conjuncția.

c) Din punct de vedere sintactic, părțile de vorbire pot fi divizate în:

- *părți de vorbire care au în propoziție funcții sintactice*: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul și o parte din interjecții;

- *părți de vorbire care n-au funcții sintactice*: articolul, prepoziția, conjuncția și o parte din interjecții.

Dacă articolul, prepoziția și conjuncția n-au funcții sintactice, ele ajută, în schimb, realizarea unor relații gramaticale (sintactice și morfologice), putând fi denumite, din această cauză, părți de vorbire ajutătoare (auxiliare), instrumentale sau relaționale.

Prepozițiile și conjuncțiile stabilesc relații (raporturi) sintactice: în propoziție (prepozițiile, de exemplu între atribut și substantiv: *Scrisorile de la colegi au sosit cu întârziere*) și în frază (conjuncțiile, de exemplu, între o completivă directă și un verb tranzitiv: *A spus că vine*).

În calitate de cuvânt ajutător, articolul are mai multe întrebuințări dintre care cităm:

- individualizează obiectele (*creion - un creion - creionul*);

- este marcă a cazurilor (*cartea elevului - aici genitiv*);

- realizează relația dintre numele posesorului și cel al obiectului posedat (*Acest coleg al fratelui său a lipsit*, unde *fratelui* este numele posesorului, iar *coleg*, al obiectului posedat, între ele interpunându-se articolul posesiv *al*);

- mijlocește relația dintre adjectiv și substantiv (*Mi-am pierdut stiloul cel nou*) etc.

În categoria cuvintelor ajutătoare mai intră:

- adverbele și locuțiunile adverbiale cu care se formează gradele de comparație la adjective și la adverbe: *mai, mai puțin, tot așa de, tot atât de, la fel de, foarte*;

- verbele auxiliare morfologice: *a fi, a avea, a vrea*, care intră în formele verbale compuse;

- verbele auxiliare sintactice = copulative (*a fi, a deveni, a rămâne, a ajunge, a ieși, a însemna, a se face, a părea* etc.), care intră în componența predicatului nominal.

- pronumele reflexive când sunt considerate mărci ale diatezei respective: *a-și aminti, a se duce*.

LOCUȚIUNILE PĂRȚILOR DE VORBIRE

Toate părțile de vorbire, cu excepția articolului, au locuțiuni. Acestea sunt grupuri de cuvinte mai mult sau mai puțin sudate, cu înțeles unitar, care se comportă, din punct de vedere gramatical, ca o singură parte de vorbire. Avem, astfel, următoarele tipuri de locuțiuni:

- substantivale (*băgare de seamă = atenție, părere de rău = regret*);

- adjectivale (*scriitor de geniu = scriitor genial, loc de frunte = loc fruntaș*);

- pronominale (*cine știe cine = cineva, cine știe ce = ceva*);

- numerale (reprezentate de clasa numeralelor distributive - *câte doi, câte trei*; adverbiale: *de două ori, de trei ori; a doua oară, a treia oară*);

- verbale (*a-și aduce aminte = a-și aminti, a băga de seamă = a observa, a o lua la sănătoasa = a fugi*);

- adverbiale (*zi de zi = zilnic, din când în când = uneori*);

- prepoziționale (*față de, aproape de, o dată cu*);

- conjuncționale (*cu toate că, din cauză că, chiar dacă*);

- interjecționale (*Doamne ferește! = Vai!*);

Într-un regim locuțional ideal, oricărei locuțiuni ar trebui să-i corespundă un cuvânt simplu. Lucrurile nu se petrec peste tot așa, existând și locuțiuni care nu îndeplinesc acest deziderat (spre exemplu, cele mai multe locuțiuni prepoziționale ale cazului genitiv).

Adjectivele, verbele, adverbele, prepozițiile și conjuncțiile au cele mai multe locuțiuni. Pentru celelalte părți de vorbire, numărul

locuțiunilor e nesemnificativ.

3. CATEGORIILE GRAMATICALE. *GENERALITĂȚI*

Categoriile gramaticale sunt considerate noțiuni gramaticale (morfologice) fundamentale, cu ajutorul cărora părțile de vorbire își modifică forma (se flexionează). Au categorii gramaticale toate părțile de vorbire flexibile. Dintre părțile de vorbire neflexibile, numai adverbul are categoria gramaticală a comparației.

În limba română sunt următoarele categorii gramaticale: *genul, numărul, cazul, persoana, modul, timpul, diateza și comparația*.

Ele se repartizează diferențiat părților de vorbire:

- genul, numărul și cazul – la substantiv, articol, numeral și la pronumele interogativ, relativ, demonstrativ, nehotărât și negativ;
- genul, numărul, cazul și comparația – la adjectiv;
- genul, numărul, cazul și persoana – la pronumele personal, de întărire, de politețe, reflexiv și posesiv;
- numărul, modul, timpul, persoana și diateza – la verb;
- comparația – la adverb.

După cum se vede, aceleași categorii gramaticale sunt comune mai multor părți de vorbire:

- gen, număr și caz au substantivele, articolele, adjectivele, pronumele și numeralele;
- persoană au pronumele și verbele;
- comparația este specifică numai adjectivului și adverbului.

Alte categorii gramaticale sunt specifice numai anumitor părți de vorbire: astfel, verbul este singurul care are categoriile gramaticale de mod, timp și diateză.

Toate formele rezultate din acțiunea categoriilor gramaticale de gen, număr și caz constituie **declinarea** (la substantive, articole, adjective, anumite pronume și numerale). Dacă la categoriile gramaticale de mai sus se adaugă și persoana, se realizează declinarea la pronumele care au persoane. Totalitatea formelor de mod, timp, persoană, număr și diateză reprezintă **conjugarea** verbului.

Declinarea este specifică, după cum se observă în cele de mai sus, substantivului, articolului, adjectivului, pronumelui, și numeralului.

Fără a intra în chestiuni de detaliu, ne propunem o tratare succintă a fiecărei categorii gramaticale în parte.

CATEGORIILE GRAMATICALE

GENUL

În limba română sunt trei genuri: **masculin, feminin și neutru**, ele fiind specifice substantivului, articolului, adjectivului, pronumelui, numeralului și verbelor la participiu (de la diateza pasivă și ca adjective) și gerunziilor ca adjective.

Substantivul, pronumele și numeralul cu valoarea lor morfologică de bază au genuri propriu-zise, prin:

- concordanța dintre genul natural și cel gramatical (*profesor-profesoară*), la substantive;

- analogia cuvintelor ce denumesc inanimate cu cele ce denumesc animate, la substantive (*casă* este genul de feminin prin analogie cu *fată*);

- referire la substantive, în cazul pronumelor și numeralelor.

Articolul, adjectivul, pronumele cu rol de adjectiv, numeralul cu rol de adjectiv, gerunziile și participiile ca adjective, precum și participiul din diateza pasivă au genuri prin acord, în special cu substantivele pe care le determină. În limba română, neutrul respectă, la singular, regulile masculinului, iar la plural, pe acelea ale femininului, motiv pentru care a fost denumit în lucrări mai vechi **ambigen**. Toate cele trei genuri gramaticale se manifestă, în general, prin **desinențe** la toate părțile de vorbire care au această categorie gramaticală (*casă, înaltă, ministru*).

NUMĂRUL

Numărul, divizat în **singular** și **plural**, este specific tuturor părților de vorbire flexibile. El indică un exemplar (singularul) sau mai multe (pluralul), în cazul substantivului, articolului, adjectivului, pronumelui și numeralului. La verb se manifestă pentru a indica dacă acțiunea verbală e făcută de un singur autor (singular) sau de mai mulți (plural).

Substantivul, pronumele și numeralul cu valoarea lor morfologică de bază au numere propriu-zise (după cum este vorba despre un exemplar sau despre mai multe), iar articolul, adjectivul, pronumele ca adjectiv, numeralul ca adjectiv, participiile și gerunziile ca adjective au cazuri prin acord cu substantivele pe care le determină (*casă înaltă - case înalte, caietul meu - caietele mele*).

PERSOANA

Au persoană pronumele (personale, reflexive, de întărire, de politețe, posesive) și verbele.

NOTĂ. Celelalte pronume (interogativ, relativ, demonstrativ, nehotărât și negativ) nu cunosc această categorie gramaticală, dar ele pot fi subiecte pe lângă verbe la persoana a III-a singular și la a III-a plural. Din această cauză, ele sânt considerate greșit de către elevi ca fiind la persoana a III-a.

În limba română există trei persoane: I, care vorbește, a II-a, cu care se vorbește și a III-a, despre care se vorbește (*eu, tu, el*).

MODUL

Modul indică felul în care vorbitorul prezintă acțiunea exprimată de verb, adică *reală* (=indicativ), *realizabilă* (=conjunctiv), ca depinzând de *îndeplinirea unei condiții* (=condițional-optativ etc.) și *ca pe un ordin sau ca pe un îndemn* (=imperativ).

Modurile verbului românesc se împart în:

- **personale** (*indicativ, conjunctiv, imperativ și condițional-optativ* – la care verbul își modifică forma în raport cu persoanele: *citesc, să citesc, citește, aș citi*) și **nepersonale** (*infinitiv, gerunziu, participiu și supin* – verbul nu-și modifică forma în funcție de persoană: *a citi, citind, citit, de citit*); în același timp, modurile personale se pot numi **flexionare**, iar cele nepersonale, **neflexionare**, după cum verbul își modifică sau nu forma în timpul conjugării;

- **predicative** (care pot fi în propoziție predicate verbale, cu excepția verbelor copulative: *indicativ, conjunctiv, imperativ și condițional-optativ*) și **nepredicative** (care nu au funcție sintactică de predicate verbale în propoziție: *infinitiv, gerunziu, participiu și supin*).

TIMPUL

Timpul exprimă momentul în care se petrece acțiunea verbului: **prezent** (în momentul vorbirii: *plec, plecăm*), **trecut** (înaintea momentului vorbirii: *am plecat, plecasem*) și **viitor** (după momentul vorbirii: *voi pleca*).

Numai indicativul are toate cele trei timpuri: prezent, trecut și viitor. La rândul lor, trecutul are ca subdiviziuni **imperfectul, perfectul simplu, perfectul compus** și **mai mult ca perfectul**, iar viitorul este divizat în **viitor** și **viitorul anterior**, pentru că există

diferite ipostaze de manifestare a acțiunii verbale în raport cu momentul vorbirii.

Conjunctivul, condiționalul-optativ și infinitivul au câte două timpuri: **prezent** și **perfect**.

Clasificarea timpurilor

a) După structura lor, adică după câte elemente componente (cuvinte) intră în alcătuirea acestora, timpurile verbale se clasifică în:

- **simple**, formate dintr-un singur cuvânt: prezent - *citesc*, imperfect - *citeam*, perfectul simplu - *citii*, mai mult ca perfectul - *citisem*, de la indicativ; prezentul de la conjunctiv și infinitiv (*să citesc*, *a citi*).

- **compuse**: perfectul compus - *am citit*, viitorul - *voi citi* și viitorul anterior - *voi fi citit*, de la indicativ; perfectul de la conjunctiv - *să fi citit* și infinitiv - *a fi citit*, prezentul și perfectul de la condițional-optativ: *aș citi*, *aș fi citit*, ca timpuri compuse, ele sânt alcătuite din două sau mai multe cuvinte, dar întotdeauna din două unități morfologice: astfel, *am citit* este compus din *am* (auxiliar morfologic) + *citit* (participiul verbului de conjugat), iar *voi fi citit* este alcătuit din *voi fi* (viitorul auxiliar *a fi*) + *citit* (participiul verbului conjugat) etc.

b) După raportarea acțiunii la momentul vorbirii, timpurile verbale se împart în: - **absolute**, prin raportarea acțiunii la momentul vorbirii (*prezentul*, *perfectul simplu*, *perfectul compus* și *viitorul*; **relative**, prin raportarea acțiunii la alt moment din trecut sau din viitor (*imperfectul*, *mai mult ca perfectul* și *viitorul anterior*).

DIATEZA

Diateza este categoria gramaticală care exprimă raportul dintre acțiune și subiectul gramatical.

În limba română sunt trei diateze:

- **activă** – acțiunea verbului este făcută de subiectul gramatical (*Maria cumpără cărți*);

- **reflexivă** – acțiunea verbului este făcută de subiectul gramatical și se răsfrânge asupra lui (*Ei se spală*, *Ea își dorește o mașină nouă*);

- **pasivă** – acțiunea este făcută de subiectul logic (complementul de agent) și este suferită de subiectul gramatical

(*Maria* este ajutată *de (de către) colegi*, în care *de către colegi* este subiectul logic, iar *Maria*, cel gramatical.

Diatezele activă și pasivă sunt diateze cu statut clar, în timp ce reflexiva este o diateză controversată, fără ca cercetătorii care s-au ocupat de ea să fi ajuns până în prezent la o unitate de vedere.

COMPARAȚIA

Comparația este caracteristică adjectivelor și adverbelor, părți de vorbire reprezentând însușiri ale unor obiecte sau acțiuni, care se pot compara.

Ea se concretizează în **gradele de comparație** prezentate ca ipostaze în care adjectivul și adverbele apar pentru a arăta că o însușire a unui obiect (adjectiv) sau a unei acțiuni (adverb) poate exista în grade diferite: a) la două sau mai multe obiecte / acțiuni care se compară sau b) chiar la același obiect / acțiune în momente diferite.

Gradele de comparație sunt **pozitivul, comparativul** (cu subdiviziunile: *de superioritate, de egalitate și de inferioritate*) și **superlativul** (cu subdiviziunile: *relativ - de superioritate și de inferioritate și absolut - de inferioritate și de superioritate*).

În limba română, gradele de comparație se exprimă (se construiesc) cu ajutorul adverbelor și locuțiunilor adverbiale: *mai, tot așa de, tot atât de, la fel de, mai puțin* – pentru comparativ (*El este mai înalt decât colegul său, Noi suntem tot așa de ocupați ca voi, Cartea ta este mai puțin interesantă decât a mea*), *foarte* – pentru superlativul absolut (*Voi sunteți foarte buni*) și cu ajutorul articolului adjectival *cel, cea, cei, cele* – superlativul relativ (*Mașina lui e cea mai nouă dintre toate*).

CAZUL

Dintre toate, categoria gramaticală a **cazului** este cea mai importantă și cea mai complexă.

Cazul este categoria gramaticală care exprimă raportul (relația sintactică) dintre cuvinte în propoziție, raport (relație) ce se realizează, de regulă, de la dreapta la stânga, adică de la **determinant (subordonat)** la **determinat** (regent).

În limba română sunt cinci cazuri: *nominativ, genitiv, dativ, acuzativ și vocativ*.

NIVELUL SINTACTIC AL LIMBII ROMÂNE

Părțile de propoziție și propozițiile subordonate corespunzătoare

1. Subiectul și propoziția subordonată subiectivă

În gramatica tradițională a limbii române, **subiectul** este definit ca partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului. În limba română, subiectul indică: cine este este autorul acțiunii, cine suportă acțiunea unui verb la diateza pasivă, cui i se atribuie o însușire, o caracteristică exprimată prin numele predicativ.

Clasificare:

- subiect exprimat (simplu sau multiplu)
- subiect neexprimat: inclus (când verbul cu funcție de predicat este la persoana I sau la persoana a II-a, singular și plural); subînțeles (când verbul cu funcția sintactică de predicat este la persoana a III-a, singular sau plural, iar subiectul a fost exprimat anterior)
- subiect nedeterminat: în propozițiile în care nu se poate preciza persoana care face acțiunea.

Subiectul poate fi exprimat prin:

- substantiv comun sau propriu, simplu sau compus (locuțiune substantivală) în cazul N.;
- pronume: personal, de politețe, posesiv, de întărire, demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât, negativ.
- numeral: cardinal, ordinal, colectiv, numeral fracționar.
- părți de vorbire substantivizate: adjectiv substantivizat (**Leneșul mai mult aleargă.**), adverb substantivizat (**Binele va fi răsplătit**).
- verb sau locuțiune verbală la un mod nepersonal (nepredicativ): infinitiv, gerunziu, supin.
- interjecție.

Notă: De obicei subiectul exprimat prin substantiv, pronume, numeral sau altă parte de vorbire cu valoare substantivală se află în cazul nominativ. Există însă și excepții de la această regulă:

- subiect în cazul genitiv: **Ai casei ne-au întâmpinat cu drag** (ca urmare a transformării structurii inițiale: *Stăpânii casei ne-au întâmpinat cu drag.*);

- subiect în cazul acuzativ: **Maria și cu Adriana au plecat în**

excursie (al doilea substantiv care intră în componența subiectului multiplu este precedat de o prepoziție care impune cazul acuzativ).

* * *

Propoziția subordonată subiectivă este propoziția secundară care îndeplinește funcția de subiect pe lângă un verb predicat, un verb la mod nepredicativ sau un adverb/locuțiune adverbială predicativ(-ă) (din propoziția regentă). Pentru a identifica propoziția subordonată subiectivă este necesar să se stabilească în mod corect **termenul regent**. Acesta poate fi:

- I. verb personal, predicativ sau copulativ, la persoana a III-a singular/plural, fără subiect: *Cine se scoală de dimineață/ departe ajunge./*
- II. verbe și construcții impersonale:
 - a) verbe la diateza activă, unipersonale prin formă și impersonale prin conținut (*a trebui, a rezulta, a reieși*):
Trebuie/ să citesc această carte./
 - b) verbe la persoana a III-a singular, diateza reflexivă cu valoare impersonală (*se admite, se știe, se spune, se povestește, se pare, se poate, se stabilește, se vede*): *Nu se cade /să nu-i respecti pe cei în vârstă./*
 - c) expresii verbale impersonale alcătuite din verbul copulativ *a fi* + adverb sau locuțiune adverbială sau verb la supin:
E bine /că ai învățat /și că știi./
E de prisos /să-ți explic./
Ar fi de dorit /ca eforturile să ne fie răsplătite./
 - d) forme impersonale ale unor verbe personale, singure sau precedate de pronume personale în dativ sau acuzativ:
Rămâne / să scriem tema./
Nu contează /că ai greșit./
Îmi place /să citesc./
Ne doare /că nu te putem ajuta./
V-a convenit/să plecați/
 - e) verbe la diateza pasivă folosite ca impersonale: *Este dovedit /că abuzul de medicamente este dăunător./*
 - f) locuțiuni verbale impersonale: *I-a venit la socoteală /să-mi ceară datoria./*

- III. adverbe și locuțiuni adverbiale predicative: *firește, desigur, probabil, negreșit, cu siguranță, fără îndoială* etc.
Negreșit /că voi reuși în viață./
Fără îndoială /că va veni./

Propoziția subordonată subiectivă poate fi introdusă prin mai multe tipuri de **elemente joncționale** (elemente de relație):

I. pronume și adjective pronominale relative:

- a) *în nominativ*: [*Cine*] *fuge după doi iepuri / nu prinde niciunul./*
b) *în acuzativ cu prepoziție*: [*Pe care*] *l-a mușcat câinele/ se teme și de lătrătură./*
c) *în dativ*: [*Cui*] *i-e frică de orice nor / nicio călătorie nu face./*

II. pronume și adjective pronominale nehotărâte:

- a) *în nominativ*: [*Oricine*] *întreabă / nu greșește./*
b) *în acuzativ*: [*Pe oricine*] *am chestionat / mi-a răspuns./*
c) *în dativ*: [*Oricui*] *i-am povestit / m-a înțeles./*

III. conjuncții subordonatoare: *că, să, ca...să, dacă, de*:

Firește/ [că] o să vină./

Îi plăcea/ [ca] fiecare copil să scrie tema zilnic./

Nu se știe/ [dacă] vine./

Mi-e indiferent/ [de] vii acum sau mâine./

III. adverbe relative: *unde, când, cum, cât*:

Nu contează/ [unde] pleci./

E de înțeles/ [cum] a reușit în viață./

Nu e suficient/ [cât] ai lucrat.

Topica și punctuația: Propoziția subordonată subiectivă stă de obicei înaintea regentei când determină un verb personal fără subiect (*Cine are carte are patru ochi*). După regentă stau, de obicei, propozițiile subordonate care determină verbe impersonale, expresii verbale impersonale, adverbe și locuțiuni adverbiale predicative.

2. Predicatul și propoziția subordonată predicativă

Predicatul este partea principală de propoziție care atribuie subiectului o acțiune, a însușire sau o stare; deci cu ajutorul predicatului se spune ceva despre subiect. În limba română,

Predicatul poate fi:

a) Predicat verbal – atribuie subiectului o acțiune, arată ce face subiectul).

Predicatul verbal poate fi exprimat prin:

- verb predicativ la un mod personal (predicativ): indicativ, conjunctiv, condițional-optativ, imperativ;

- locuțiune verbală la un mod personal (*a-și aduce aminte, a avea obraz, a băga de seamă, a se da de gol, a duce de nas, a sta de vorbă, a face curte, a da ortul popii, a face rost, a ține seamă, a veni de hac, a o lua la sănătoasa* etc.)

b) Predicat nominal (atribuie subiectului o însușire, o stare, o calitate sau arată cine este, ce este sau cum este subiectul).

Predicatul nominal este alcătuit dintr-un verb copulativ/semicopulativ la un mod personal (*a fi a deveni, a rămâne, a ajunge, a ieși, a se face, a însemnai, a se chema, a reprezenta, a se părea*) și un nume predicativ exprimat prin:

- substantiv în cazul nominativ (mai rar în cazurile genitiv, dativ și acuzativ) și locuțiune substantivală;

- pronume de orice fel, în aceleași cazuri ca și substantivul;

- adjectiv pronominal posesiv;

- adjectiv propriu-zis, la orice grad de comparație, în cazul N. (locuțiune adjectivală);

- diferite numerale, în aceleași cazuri ca și substantivul;

- verb la un mod nepersonal (infinitive, participiu, supin, gerunziu acordat);

- adverb, locuțiune adverbială sau adverb substantivizat;

- interjecție.

c) Predicat nonverbal (exprimat nu prin verb sau locuțiune verbală, ci printr-o altă parte de vorbire).

- adverbe sau locuțiuni adverbiale urmate de o conjuncție subordonatoare (*desigur, firește, pesemne, poate* etc. + *că, să, ca să*)

- interjecții predicative și unele interjecții onomatopice (*hai, iată, uite, vai, pleosc!, zbârr!, poc!*).

Topica și punctuația. Predicatul stă, de obicei, după subiectul propoziției sau după grupul sintactic al subiectului (subiect + atribut sau alte părți de propoziție), dar în propozițiile interogative și imperative poate preceda subiectul. Numele predicativ stă, de obicei,

după verbul copulative, însă când numele predicativ este exprimat prin pronume și adverbe relative și interogative, acesta stă în fața verbului copulativ. Predicatul, atât cel verbal, cât și cel nominal, nu se desparte prin virgulă de subiect.

* * *

Propoziția subordonată predicativă este propoziția secundară care îndeplinește rolul de nume predicativ pe lângă verbul copulativ *a fi* sau un verb semicopulativ din propoziția regentă.

Propoziția predicativă are în frază un rol identic cu acela pe care îl are numele predicativ la nivelul propoziției. Valoarea ei este dictată, ca și la numele predicativ, de natura relației sale speciale cu subiectul din propoziția regentă, prin intermediul verbului copulativ, și de conținutul semantic al întregii subordonate. Corespondența dintre propoziția predicativă și numele predicativ se reflectă nu numai în conținut (ideea de nume predicativ) și în denumirile lor asemănătoare, ci și în trimiterea la subiectul din regentă prin intermediul aceluiași verb copulativ, în folosirea aceleiași topici și punctuații. Între numele predicativ și propoziția predicativă există o distincție care ține de importanța celor două unități cu funcții sintactice: numele predicativ este o componentă a unei funcții principale, predicatul, pe când propoziția predicativă aparține categoriei propozițiilor secundare.

În gramaticile tradiționale, **termen regent** al propoziției predicative este considerat verbul copulativ sau semicopulativ insuficient din propoziția regentă. Se numește insuficient deoarece nu are în propoziție un nume predicativ alături de care să îndeplinească funcția de predicat nominal. În acest sens, una din probleme ar fi stabilirea inventarului verbelor copulative. Așadar, părerile lingviștilor în ceea ce privește verbele copulative – regenți ai subordonatelor – diferă de la o lucrare la alta. Unii lingviști reduc categoria verbelor copulative la *a fi*, *a ajunge*, *a deveni*, *a se face*, *a ieși*, alții completează clasa lor cu *a se naște*, *a se chema*, *a se numi*, *a se crede*, *a se simți*.

Evantaiul cel mai larg și mai variat al relației de determinare predicativă îl prezintă verbul copulativ **a fi**, în cazul căruia structurarea propoziției predicative este condiționată și de trăsăturile

semantice ale numelui cu funcție de subiect (*Datoria noastră este să învățăm; Convingerea lui este că va reuși; El este cine este; Problema este cum va veni etc.*). Celelalte verbe copulative, datorită restricțiilor de ordin semantic pe care le impun, selectează doar o parte din inventarul de elemente de relație, cele care se adecvează conținutului determinării predicative. Astfel, verbul *a rămâne* acceptă predicative marcate prin *ce, cât, cum*; verbul *a însemna* acceptă predicative marcate prin *că, să*; iar *a se face, a ajunge, a deveni* acceptă predicative marcate prin *ce, cât, cum, ceea ce*. *Din partea tatei puteam să rămân / cum era mai bine* (I. Creangă); *Dacă vrea să mă pedepsească înseamnă / că nu era indiferent* (C. Petrescu).

Propoziția predicativă poate fi introdusă în frază prin următoarele categorii de **elemente joncționale**:

- a) prin conjuncții subordonatoare: *că, să, ca să, dacă, de*;
- b) prin locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *ca și cum, ca și când, de parcă, după cum*;
- c) prin pronume sau adjectiv pronominal relativ-interogativ sau nehotărât: *cine, care, ce, ceea ce, oricine, oricare*;
- d) adverbe relativ-interogative: *unde, când, cum, cât*.

Topica și punctuația: propoziția predicativă stă după propoziția regentă. Propoziția predicativă nu se desparte prin virgulă de regentul ei, indiferent de topică (întocmai ca numele predicativ de verbul copulativ).

3. Atributul și propoziția subordonată atributivă

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv, un pronume sau un alt cuvânt cu valoare de substantiv. Atributul presupune stabilirea unui raport de subordonare. **Termenul regent** (cuvântul determinat) al atributului poate fi: un substantiv, un pronume, un numeral, orice parte de vorbire cu valoare substantivală.

În funcție de partea de vorbire prin care se exprimă, atributul poate fi:

I. Atribut adjectival, exprimat prin:

- adjectiv propriu-zis sau locuțiune adjectivală;
- adjectiv pronominal (de întărire, posesiv, demonstrativ, nehotărât, negativ, interogativ, relativ);

- numeral (cardinal, ordinal, colectiv, distributiv, multiplicativ) cu valoare adjectivală;

- verbe la participiu și gerunziu acordate;

Atenție! Atributul adjectival se acordă întotdeauna în gen, număr și caz cu termenul regent (cuvântul determinat)

II. Atribut substantival se exprimă prin substantiv propriu-zis sau provenit din altă parte de vorbire prin conversiune sau prin numeral cu valoare de substantiv. În funcție de forma cazuală, atributul substantival poate fi:

a) atribut substantival genitival care stă în cazul genitiv fără prepoziție sau locuțiune prepozițională:

b) atribut substantival datival care stă în cazul dativ fără prepoziție;

c) atribut substantival prepozițional care stă în cazul A., G. sau D., precedate de propoziții sau locuțiuni prepoziționale;

d) atribut substantival apozitional, care aduce o explicație, face o precizare; are același caz ca și elementul regent (explicat);

III. Atribut pronominal se exprimă prin pronume de diverse feluri și are aceleași categorii ca și atributul substantival:

- atribut pronominal genitival, care stă în cazul G. fără prepoziție sau locuțiune prepozițională (personal, posesiv, demonstrativ, nehotărât, negativ, interogativ, relativ);

- atribut pronominal prepozițional, care este exprimat prin pronume de diverse feluri precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale și stă în cazul A., G. sau D.:

- atribut pronominal apozitional, care se exprimă prin diverse pronume în toate cazurile în care este elementul regent;

- atribut pronominal în dativ-posesiv fără prepoziție

IV. Atribut verbal – se exprimă prin verbe la modurile infinitiv cu prepoziție, supin, gerunziu.

V. Atribut adverbial – se exprimă prin adverbe cu sau fără prepoziție și prin locuțiuni adverbială:

VI. Atribut interjecțional – se exprimă prin interjecții:

Topica și punctuația: Atributul substantival, pronominal, verbal și adverbial stă, de obicei, după cuvântul determinat. Atributul adjectival poate preceda sau urma elementul regent, cu excepția celor

exprimate prin numerale cardinale sau adjective pronominale nehotărâte, negative, interogative și relative, care stau întotdeauna înaintea elementului regent.

* * *

Propoziția subordonată atributivă este propoziția secundară care corespunde unui atribut și determină un substantiv, pronume sau altă parte de vorbire cu valoare substantival din propoziția regentă.

După sensul lor și punctuația din frază, subordonatele atributive sunt de două feluri:

I. Atributivă explicativă sau izolată: adaugă, în frază, o informație suplimentară referitoare la cuvântul determinat, poate lipsi din frază și se desparte prin virgulă de propoziția regentă. Sunt întotdeauna explicative (izolate) propozițiile atributive care determină substantive proprii și pronume personale.

II. Atributiva determinativă sau neizolată identifică termenul regent (cuvântul determinat) sau exprimă o trăsătură a acestuia, absolut necesară pentru înțelesul frazei; nu poate lipsi din frază, căci sensul acesteia ar fi incomplet; nu se desparte prin virgulă de propoziția regentă. Sunt întotdeauna determinative (neizolate) subordonatele atributive care urmează după un substantiv articulat precedat de prepoziție, subordonatele atributive care urmează după substantive cu rol de apozitie, precum și subordonatele atributive introduse prin conjuncții subordonatoare.

Propoziția atributivă poate fi introdusă în frază prin următoarele categorii de **elemente joncționale**:

a) pronume relative: *care, cine, ce, ceea ce, cât (câte, câți, câte)* cu sau fără propoziții;

b) conjuncții subordonatoare: *că, să, ca... să, dacă*;

c) adverbe relative: *unde, când, încotro, cum*.

Topica și punctuația: propoziția subordonată atributivă stă după cuvântul (substantiv, pronume, parte de vorbire cu valoare de substantiv) determinat. În cazul în care cuvântul determinat nu ocupă ultimul loc în regentă, subordonata atributivă apare intercalată în structura propoziției recente. Atributiva explicativă se izolează prin virgulă de regenta sa.

4. Complementul direct și propoziția completivă directă

Complementul direct este partea secundară de propoziție care arată obiectul asupra căruia se exercită acțiunea exprimată de un verb tranzitiv (locuțiune verbală tranzitivă) sau rezultatul acesteia. **Termenul regent** (cuvântul determinat) al atributului poate fi un verb tranzitiv, o locuțiune verbală sau o interjecție tranzitivă (*iată, iaca, uite*).

În limba română complementul direct poate fi exprimat prin:

- a) substantiv în cazul acuzativ cu sau fără prepoziție;
- b) locuțiune substantivală;
- c) pronume (de diferite tipuri, cu excepția celui de întărire) în cazul acuzativ cu sau fără prepoziție (pronume personal, reflexiv, posesiv, demonstrativ, nehotărât, negativ, interogativ, relativ, pronume de politețe);
- d) numeral cu valoare substantivală;
- e) verb la modul nepersonal (infinitiv, gerunziu, supin);
- f) adverb substantivizat;
- g) interjecție.

Topica și punctuația. În mod obișnuit, complementul direct stă după cuvântul determinat. Nu se desparte niciodată de verbul regent sau de locuțiunea verbală tranzitivă.

Observații:

Complementul direct se construiește fără prepoziția *pe* când este exprimat prin: substantiv comun, substantiv propriu articulat, pronume personal sau reflexiv (forme neaccentuate), adjectiv substantivizat prin articol hotărât enclitic.

Complementul direct se construiește cu prepoziția *pe* când este exprimat prin: substantiv propriu nume de persoană sau de animal, pronume personal și reflexiv, forme accentuate, pronume posesiv, de politețe, demonstrativ, nehotărât, negativ, interogativ, relativ, numeral substantivizat, substantiv comun identic cu subiectul așezat înaintea verbului tranzitiv (*Om pe om cunoaște*), substantiv precedat de numeral, substantiv comun, identificat de vorbitor (denumește gradul de rudenie, profesiunea, funcția sau rangul social: *L-am văzut pe profesorul nostru*).

Complementul direct poate fi reluat sau anticipat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal. Reluarea complementului direct

este obligatorie când acesta stă înaintea verbului tranzitiv și este exprimat prin substantiv comun articulat cu articol hotărât sau este construit cu prepoziția *pe*. Anticiparea complementului direct este obligatorie când este exprimat prin pronume personal, reflexiv, posesiv și demonstrativ.

* * *

Propoziția subordonată completivă directă este propoziția secundară care corespunde unui complement direct și arată obiectul asupra căruia se exercită acțiunea unui verb din propoziția regentă. Termen regent al propoziției subordonate completive directe poate fi: un verb (o locuțiune verbală) tranzitiv(-ă) sau o interjecție predicativă (*iată, iaca, uite*). În frază este introdusă prin următoarele **elemente joncționale**:

- conjuncții subordonatoare: *că, să, ca ...să, dacă;*
- pronume relative sau nehotărâte: *care, cine, ce, cât (câtă, câte, câți), oricine, oricare, orice, ceea ce;*
- adjective pronominale relative: *care, ce, cât (câtă, câți, câte);*
- adverbe relative: *unde, când, cum, încotro, cât.*

Topica și punctuația. De obicei stă după propoziția regentă. Când stă după propoziția regentă nu se desparte prin virgulă de aceasta. Când stă înaintea regentei, de obicei, se desparte prin virgulă.

5. Complementul indirect și propoziția completivă indirectă

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care arată obiectul căruia i se atribuie o acțiune, o însușire sau o caracteristică. **Termenul regent** al complementului indirect poate fi: un verb (o locuțiune verbală), un adjectiv sau un adverb.

Complementul indirect poate fi exprimat prin:

- a) substantiv în cazul dativ, acuzativ sau genitiv;
- b) adjective propriu-zise sau provenite din participiu (la cazul Ac. cu prepozițiile *de, din, la, în*), adjective pronominale posesive cu prepozițiile specifice genitivului (*împotriva, asupra, deasupra, contra*);
- c) pronume în cazurile dativ, acuzativ cu prepoziție (*de, despre, cu, fără* etc.), genitiv.
- d) verb la modul infinitiv.

Topica și punctuația. Poate sta atât după, cât și înaintea cuvântului determinat și nu se desparte prin virgulă de acesta.

Propoziția subordonată completivă indirectă este propoziția secundară care îndeplinește în frază funcția de complement indirect pe lângă cuvântul determinat din regentă. **Termen regent** al propoziției subordonate completive indirecte poate fi: un verb (o locuțiune verbală) intransitiv(-ă), un adjectiv sau o locuțiune adjectivală, un adverb, o interjecție.

În frază este introdusă prin următoarele **elemente joncționale**:

- conjuncții subordonatoare: *că, să, ca ...să, dacă, de*:

- pronume relative sau nehotărâte: *care, cine, ce, cât (câtă, câte, câți), oricine, oricare, orice, ceea ce*:

- adjective pronominale relative sau nehotărâte: *care, ce, cât (câtă, câți, câte)*;

- adverbe relative: *unde, când, cum, încotro, cât*.

Topica și punctuația. Poate sta atât înainte, cât și după regentă. Indiferent de poziția pe care o ocupă în frază, nu se desparte prin virgulă de propoziția regentă.

6. Complementul circumstanțial de loc și propoziția subordonată circumstanțială de loc

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care arată: locul acțiunii, direcția acțiunii, punctul de pornire al acțiunii. **Termenul regent** al complementului circumstanțial de loc poate fi: un verb, o locuțiune verbală sau un adjectiv.

Complementul circumstanțial de loc poate fi exprimat prin:

a) substantiv în cazul acuzativ fără prepoziție (însoțit de un atribut cu sens cantitativ) sau cu prepoziție ori locuțiune prepozițională (*în, la, pe, după, între, lângă, din, spre, înspre, dinspre, dintre, de la, până la, de pe la, printre, peste, aproape de, departe de, dincolo de*);

b) substantiv în cazul genitiv precedat de o prepoziție (*înaintea, asupra, deasupra, îndărătul, înapoia, dedesubtul*) sau de o locuțiune prepozițională (*în fața, în spatele, de-a lungul, în susul, în stânga* etc.);

c) substantiv în cazul dativ (dativ locativ): *Stai locului!*

d) adjectiv pronominal posesiv în cazul acuzativ precedat de prepoziții (*înaintea, înapoia, îndărătul, asupra, deasupra*) sau de

locuțiuni prepoziționale (*în fața, în spatele, în jurul, în stânga* etc.);

e) pronume în cazurile acuzativ și genitiv, cu aceleași prepoziții sau locuțiuni prepoziționale ca și la substantiv și dativ posesiv, precedat de prepoziții cu regim de genitiv;

f) numeral cu prepoziție;

g) adverb de loc sau locuțiune adverbială.

Topica și punctuația. De obicei stă după cuvântul determinat și nu se desparte prin virgulă de acesta. Există însă și contexte în care circumstanțialul de loc stă înaintea termenului regent.

* * *

Propoziția subordonată circumstanțială de loc îndeplinește în frază funcția de complement circumstanțial de loc arătând locul (în sensul descris la complement) în care se petrece acțiunea din propoziția regentă. **Termen regent** al propoziției subordonate circumstanțiale de loc poate fi: un verb (o locuțiune verbală), o interjecție predicativă sau un adjectiv. .

În frază este introdusă prin următoarele **elemente joncționale**:

- adverbe relative cu sau fără prepoziții (*unde, de unde, până unde, încotro, dincotro, cât*) sau compusele lor nehotărâte (*oriunde, orideunde, oriîncotro, oridincotro*);

- pronume și adjective pronominale relative: *care, ce, cine, cât (câtă, câți, câte)* cu prepoziții (*la cine, spre cine* etc.);

- pronume și adjective pronominale nehotărâte (*oricine, oricare, orice, oricât*) cu prepoziții (*la oricine, spre oricine*).

Topica și punctuația. Stă, de obicei, după regentă. Când se insistă asupra ei, stă înaintea regentei. Atunci când urmează după regentă, de obicei, nu se desparte prin virgulă. Atunci când propoziția circumstanțială de loc este antepusă, despărțirea prin virgulă este obligatorie când apare corelativul *acolo*: *Unde nici nu ne-am așteptat1/ acolo a apărut și el.2/ Dacă circumstanțiala este intercalată și este așezată înaintea predicatului propoziției regentei, se izolează prin virgule: *Ei,1/ unde au vrut,2/ au plecat.1/**

7. Complementul circumstanțial de timp și propoziția subordonată circumstanțială de timp

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară a

propoziției care determină un verb (locuțiune verbală) predicativ sau nepredicativ, o interjecție, un adverb sau un adjectiv și poate arăta: timpul acțiunii, momentul începerii acțiunii, durata în timp a acțiunii, limita în timp a acțiunii. **Termenul regent** al complementului circumstanțial de timp poate fi: un verb predicativ sau nepredicativ, o locuțiune verbală sau o interjecție, un adjectiv, un adverb.

Complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin:

a) substantiv în cazul acuzativ fără prepoziție (însoțit de un atribut cu sens cantitativ) sau cu prepoziție ori locuțiune prepozițională (*în, la, pe, după, între, lângă, din, spre, înspre, dinspre, dintre, de la, până la, de pe la, printre, peste, aproape de, departe de, dincolo de*);

b) Substantiv în cazul genitiv precedat de o prepoziție (*înaintea, asupra, deasupra, îndărătul, înapoia, dedesubtul*) sau de o locuțiune prepozițională (*în fața, în spatele, de-a lungul, în susul, în stânga etc.*)

c) substantiv în cazul dativ (dativ locativ): *Rămâi locului!*

d) adjectiv pronominal posesiv în cazul acuzativ precedat de prepoziții (*înaintea, înapoia, îndărătul, asupra, deasupra*) sau de locuțiuni prepoziționale (*în fața, în spatele, în jurul, în stânga etc.*);

d) numeral cu prepoziție;

e) adverb de loc sau locuțiune adverbială;

Vedeam Ceahlăul la apus / Departe-n zări albastre dus.

Topica și punctuația. De obicei stă după cuvântul determinat. În mod obișnuit nu se desparte prin virgulă de cuvântul regent.

* * *

Propoziția subordonată circumstanțială de timp este subordonata care îndeplinește în frază funcția de complement circumstanțial de timp, arătând momentul, durata, momentul începerii, limita în timp sau frecvența acțiunii sau a unei însușiri exprimate în propoziția regentă. **Termen regent** al propoziției subordonate cicumstanțiale de timp poate fi: un verb (o locuțiune verbală), o interjecție predicativă, un adverb sau un adjectiv.

În frază este introdusă prin următoarele **elemente joncționale**:

- adverbe relative cu sau fără prepoziții (*când, de când, până când, pe când, cum, cât*);

- adverbe nehotărâte (*oricând, oricât, orișicând*);
- conjuncții și locuțiuni conjuncționale (*de, că, până, cât timp, câtă vreme, de câte ori, de îndată ce, după ce, înainte să, îndată ce, în timp ce, în vreme ce, ori de câte ori, până ce, până să, pe când*);
- pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărâte (*cine, care, ce, cât, oricine, oricare*) cu sau fără prepoziție:

Topica și punctuația. Propoziția subordonată circumstanțială de timp stă atât înaintea regentei, cât și după aceasta. Când stă în fața regentei, se desparte prin virgulă, iar când stă după regentă, în mod obișnuit nu se desparte prin virgulă.

8. Complementul circumstanțial de mod și propoziția subordonată circumstanțială de mod

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată cum se desfășoară acțiunea exprimată printr-un verb sau cum se prezintă o însușire. **Termenul regent** al complementului circumstanțial de mod poate fi: un verb la mod personal sau nepersonal, o locuțiune verbală, un adjectiv, un adverb, o interjecție.

Complementul circumstanțial de mod poate fi exprimat prin:

- a) substantiv în cazul acuzativ fără prepoziție (*Doarme buștean.*);
- b) substantiv în cazul acuzativ precedat de o prepoziție, locuțiune prepozițională sau de un adverb comparativ (*a, ca, cu, fără, după, din, în, la, prin, între, în conformitate cu, potrivit cu, în raport de (cu), în funcție de, față de, în comparație cu, în chip de, la fel ca, cât, decât, ca (și)*);
- c) substantiv în cazul genitiv precedat de propoziție sau locuțiune prepozițională (*împotriva, în baza, în lumina, în temeiul, pe măsura*);
- d) substantiv în cazul dativ cu prepoziție (*conform, potrivit*);
- e) pronume în cazurile acuzativ precedat de prepoziții, de locuțiuni prepoziționale sau de adverbe comparative (aceleași ca la substantivul), genitiv precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale (aceleași ca la substantiv), dativ precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale (aceleași ca la substantiv) sau fără prepoziție;
- f) numerale cu valoare adverbială, substantivală (în aceleași cazuri și cu aceleași prepoziții ca și substantivul);
- g) verbe la modurile nepersonale: infinitiv precedat de propoziția *fără* sau advrebul comparativ *ca*, geruziu, participiu cu

valoare adjectivală precedat de adverbul comparativ *ca*;

h) adverbe sau locuțiuni adverbiale fără prepoziție sau precedate de adverbe comparative cu valoare de prepoziție;

i) interjecție.

Topica și punctuația. Poate sta atât înainte, cât și după cuvântul determinat. Nu se desparte prin virgulă de cuvântul regent.

* * *

Propoziția subordonată circumstanțială de mod îndeplinește rolul unui complement circumstanțial de mod, arătând cum se desfășoară acțiunea sau cum se prezintă o însușire exprimată prin propoziția regentă. **Termen regent** al propoziției subordonate circumstanțiale de mod poate fi: un verb (o locuțiune verbală), un adverb sau un adjectiv.

Limba română permite identificarea mai multor tipuri de circumstanțiale de mod:

a) subordonata circumstanțială modală propriu-zisă: arată fie modul cum se desfășoară acțiunea exprimată printr-un verb, fie calitatea sau cantitatea unei acțiuni sau însușiri; este introdusă prin conjuncții (locuțiuni conjuncționale), adverbe relative sau nehotărâte: *cum, precum, cât, după cât, ce, fără să*;

b) subordonata circumstanțială modală comparativă de egalitate sau de inegalitate – arată printr-o comparație cum se desfășoară o acțiune sau cum este însușirea exprimată în propoziția regentă; elementele relaționale sunt: *cum, precum, decât*;

c) subordonata circumstanțială modală de măsură – arată măsura acțiunii; este introdusă prin locuțiuni care pot avea organizare dezvoltată cu ajutorul unor corelative: *pe măsură ce... (în aceeași măsură), cu cât ... (cu atât), de ce ... (de ce)*.

Topica și punctuația. Poate sta atât înainte, cât și după regentă. De obicei se desparte prin virgulă de regentă.

9. Complementul circumstanțial de cauză și propoziția subordonată circumstanțială de cauză

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care determină un verb sau un adjectiv, arătând cauza unei acțiuni, a unei însușiri sau a unei stări.

Complementul circumstanțial de cauză poate fi exprimat prin:

a) substantiv în cazurile acuzativ precedat de propoziții sau locuțiuni prepoziționale (*de, din, pentru, la, pe, din cauză de, din motiv de*), genitiv (cu locuțiunile prepoziționale *din cauza, din pricina*) și dativ cu prepoziția *datorită*;

b) pronume în cazurile acuzativ, genitiv și dativ, precedat de aceleași propoziții și locuțiuni prepoziționale ca și substantivul;

c) adjectiv propriu-zis în acuzativ precedat de prepoziția *de*;

d) numeral cu valoare substantivală în acuzativ, genitiv și dativ, cu aceleași propoziții și locuțiuni prepoziționale ca și substantivul;

e) verb la modurile nepersonale: gerunziu, infinitiv, participiu;

f) adverb cu prepoziția *de* și locuțiune adverbială.

Topica și punctuația. Poate sta atât înainte, cât și după cuvântul determinat. Despărțirea prin virgulă este obligatorie dacă este antepus termenului regent și este reluat printr-un corelativ sau dacă este exprimat printr-un verb la modul gerunziu (*De bucurie, de aceea a cântat. Întârziind, nu a aflat care este tema pentru acasă*). În celelalte situații, folosirea virgulei depinde de importanța pe care o are circumstanțialul de cauză în comunicare.

* * *

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză corespunde unui complement circumstanțial de cauză, arătând cauza unei acțiuni sau a unei însușiri exprimate prin propoziția regentă.

Termen regent al propoziției subordonate circumstanțiale de cauză poate fi: un verb (o locuțiune verbală) sau un adjectiv.

În frază este introdusă prin următoarele **elemente joncționale**:

- conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *că, căci, deoarece, fiindcă, întrucât, dacă, de, pentru că, din cauză că, din pricină că, din moment ce, de vreme ce, o dată ce, câtă vreme* etc;

- adverbe relative cu valoare de conjuncție: *cum, când, unde*;

- pronume relative (*care, ce, cât, câți, câtă, câte*) precedate de prepoziția *de* și locuțiunile prepoziționale *din cauza, din pricina*.

Topica și punctuația. Poate sta atât înainte, cât și după regent. Au topică fix subordonatele cauzale introduse prin *că, căci* (după regentă) și *cum* (înaintea regentei). Se desparte prin virgulă indiferent de poziția ei față de regentă.

10. Complementul circumstanțial de scop și propoziția subordonată circumstanțială de scop

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care arată scopul unei acțiuni. **Termenul regent** al complementului circumstanțial de scop poate fi un verb sau o locuțiune verbală.

Complementul circumstanțial de scop poate fi exprimat prin:

- a) substantive în cazul acuzativ precedate de prepozițiile *pentru, spre, la, întru, după* și de locuțiunea prepozițională *în scop de*; în cazul genitiv precedate de locuțiunile conjuncționale *în vederea, în scopul, în ideea, în intenția*;
- b) pronume în cazurile acuzativ și genitiv însoțite de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale menționate la punctul (a);
- c) verbe la modurile nepersonale: infinitiv, supin;
- d) adverbe și locuțiuni adverbiale: *înadins, dinadins, de aceea, de asta, pentru aceea, pentru asta*.

Topica și punctuația. Complementul circumstanțial de scop poate sta înainte sau după cuvântul determinat, dar de obicei stă după cuvântul regent. În mod obișnuit nu se desparte prin virgulă. Dacă stă după termenul regent se desparte prin virgulă numai dacă este anticipat prin corelativ: *De aceea a venit, pentru a ne vedea*.

* * *

Propoziția subordonată circumstanțială de scop îndeplinește rolul unui complement circumstanțial de scop și arată scopul acțiunii exprimate prin regentă. **Termen regent** al propoziției subordonate circumstanțiale de scop poate fi: un verb (o locuțiune verbală) sau o interjecție predicativă.

În frază raportul de subordonare circumstanțială are ca **elemente joncționale** conjuncții și locuțiuni conjuncționale: *să, ca să, de, pentru ca să, ca nu cumva să, pentru ca nu cumva să*. Uneori în regentă apar locuțiunile adverbiale corelative *de aceea, de asta, pentru asta, pentru aceea*: *Pentru aceea am venit la voi, ca să vă vedem*.

Topica și punctuația. Poate sta atât înainte, cât și după regentă. Atunci când stă după regentă nu se desparte prin virgulă decât dacă apare un corelativ.

Algoritmul analizei gramaticale

I. Etapele analizei morfologice:

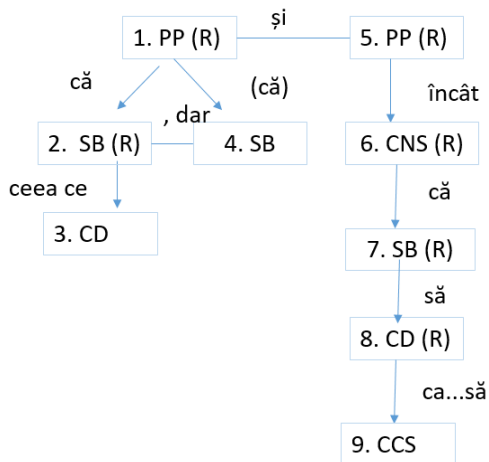
- clasificare (după formă sau conținut, în funcție de specificul clasei lexico-gramaticale în care se încadrează);
- precizarea categoriilor gramaticale specifice (cu indicarea mărcilor specifice: de exemplu, prepoziția la anumite cazuri);
- identificarea articolului (la substantiv și alte părți de vorbire substantivizate);
- precizarea funcției sintactice.

II. Etapele analizei sintactice (la nivelul frazei):

- citirea cu atenție a textului pentru a înțelege sensul frazei;
- identificarea predicatelor;
- identificarea elementelor relaționale (jonctive)
- stabilirea limitelor dintre propoziții și numerotarea lor;
- clasificarea propozițiilor și stabilirea raporturilor sintactice;
- alcătuirea schemei.

Părea 1/că oamenii aceia ascultă 2/ ceea ce știu 3/, dar nu știu bine 4/, și-i sorbeau vorbele cu atâta sete 5/, încât părea 6/ că ar voi 7/ să-i scoată sufletul 8/, ca mai ușor să culeagă din el învățătura 9/.

(I. Slavici)

Навчальне видання

СУЧАСНА РУМУНСЬКА МОВА

**Навчально-методичні рекомендації до курсу
(румунською мовою)**

Укладачі: Вринчану Ф.Д., Годощук В.Г.